

УКРАЇНА

Управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор агротехнічного коледжу

_____ **М. ТИМОШЕНКО**

« _____ » _____ 20__ року

В С Т У П Н И Й І Н С Т Р У К Т А Ж

з охорони праці

для всіх категорій працівників, які приймаються на постійну роботу, роботу за строковим контрактом, трудовим договором, на тимчасову роботу або прибули у відрядження для виконання робіт, службових обов'язків на об'єктах

Житомирського агротехнічного коледжу

1. Загальні положення

У жовтні 1992 року був прийнятий Закон України “Про охорону праці”, який набрав чинності з 24 листопада 1992 року. Цим законом, вперше в Україні, було визначено принципи державної політики в галузі охорони праці, основний з яких – пріоритет життя і здоров’я працюючих у відношенні до результатів виробничої діяльності підприємства. Цим законом закріплені основні права і обов’язки з питань охорони праці як роботодавців, так і працюючих, бо тільки їх спільними зусиллями можна досягти суттєвих зрушень в попередженні виробничого травматизму на виробництві.

23 вересня 1999 року був прийнятий Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” який з 01.01.2001 року вводить економічні методи управління охороною праці. Це забезпечується введенням диференційного страхового тарифу, який буде сплачувати підприємство залежно від класу професійного ризику виробництва, рівня травматизму і стану охорони праці на ньому.

Щоденно в Україні на виробництві травмується в середньому 140-180 чоловік, з них 20 стають інвалідами, а 4-5 чоловік гинуть.

2. Загальні відомості про Житомирський агротехнічний коледж: історичний літопис закладу

Першого жовтня 1928 року згідно з постановою президії Волинського окрвиконкому, відкрилася садово - городня профшкола, яка й дала початок сучасному Житомирському агротехнічному коледжу.

Профшкола була розташована в двох будинках, що раніше належали Крошенському пивзаводу. А з травня 1929 року окружний земвідділ передав школі державний плодородсадник з усіма його будовами. За спогадами першого директора Константинова П. К., у 1928 – 1929 роках набір учнів проводився по одній групі, а з 1930 року – по дві групи на відділення «Плодоовочівництво».

Восени 1930 року Крошенська садово - городня профшкола згідно з постановою Наркомосвіти реорганізовується у Крошенський садово-городній технікум. Навчальний заклад розташовувався в двоповерховому будинку – колишньому маєтку графа Аршенєвського загальною площею 3360 м², який в 1930 році був добудований і служив навчальним корпусом до 1966 року.

У 1931 році відбувся перший випуск техніків - плодoовочівників. Двадцять дев’ять молодих спеціалістів отримали дипломи.

У 1938 році відкривається друге відділення – «Бджільництво», яке проіснувало до 1951 року.

До війни Крошенський технікум плодоовочівництва і бджільництва мав велике дослідне господарство: плодовий сад, який щорічно давав високі врожаї; молодий колекційний сад, основу якого становили найкращі сорти; росла багата колекція овочевих культур. З плодів своїх ягідників технікум виготовляв чудові вина. Діяло добре організоване парникове господарство, теплиця була переповнена тропічними, субтропічними та цінними екзотичними культурами; велика пасіка дарувала корисний мед.

З 30-х років минулого століття в технікумі почав працювати Мічурінський гурток, який налічував близько 120 учнів. Він мав зв'язки з багатьма науково - дослідними установами, зокрема з науково – дослідним інститутом плодоовочево - ягідного господарства, Академією наук України, сільськогосподарською академією імені Леніна, науково - дослідним інститутом виноробства Таїрова.

Гуртківці тісно співпрацювали з донькою Мічуріна І. В., яка надсилала їм нові сорти саджанців, виведені її батьком. Працюючи за методом Мічуріна, вони вивели нові високоврожайні сорти винограду, фітофторостійкий сорт картоплі, солодкий сорт помідорів. У 1939 році за науково - дослідницьку працю і вагомі досягнення у виведенні нових сортів 40 учнів - мічурінців технікуму стали учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки в Москві.

Коли розпочалася Велика Вітчизняна війна, в технікумі проводились державні екзамени, випускались 120 осіб, серед них 55 юнаків. Всі вони та багато випускників минулих років навчання пішли на фронт. Захищали Батьківщину у боях з нацистськими окупантами: перший директор технікуму в 1928 -30 рр. Константинов П. К. (командир Червоної Армії в громадянській війні, начальник полкової розвідки у Другій світовій війні); директор технікуму 1933 – 1936 років Пилютін О. М. (загинув на фронті); директор 1937 -1941 років Дегтяр Г. І.; керуючий учгоспом Волажко П. В.; заступник директора з АГЧ Збайрацький С. Є. Воювали також студенти - випускники: Бердичівський М. Й., родом з Івниці Андрушівського району; Білеуш О. І., з Троянова; колишні комсорги технікуму Мельниченко А. М. та Великоборець Г. Р.; випускники попередніх років Вакуленко М. І., Захарчук Г.В., Колесник В. І., Ляшенко І. Р. з Коростишівського району; Гебрич Л. А. з Андрушівського району, Гладиш І. Ю. з Черняхівського району; робітники Георговський А. А., Кротьок К. А. не повернулись з фронту; брав участь у війні з білофінами і загинув під Ленінградом випускник 1936 року Щербина С. Г.; керував Козелецьким підпіллям в Чернігівській області випускник 1931 року Іваницький С. В.; випускники 1941 року Гаркуша Ф. Г., Батюта О. Г. і Мазько І. П.

Такі випускники, як Тосич П. М. (1932 р.), Старжинський П. І. (1941 р.), Герасименко А. М. (1931р.) та Микитенко А. К. (1931р.) пройшли всю війну й вибороли перемогу. Микитенко А. К. керував партизанським загonom та був закатований фашистами. Викладач технікуму Бондарчук М. О. командував ротом у партизанському загоні ім. Щорса. Воював також Бойко С. Г., Герой Соціалістичної Праці.

Неоминули дороги війни викладача, завуча, а згодом і директора у 1955 -1968 роках –Ткача М. К. В партизанському загоні Федорова воював Золотцев Я. Г. – колишній керівник учгоспу, викладач економіки.

Учасниками війни були викладачі: Карашевич Г. П., Корсунь-Пашківський Н. К., Пшеничний В. С., Дашкін Т. Ю., Поляк С. О., Сухін Д. Т., Моцак Ф. Т., Поляк К. Р., Вольницький М. Ф., Курилех П. П., Минько В. О., Хабаняр Ю. М., Томашпольський С. С., Костроміна Н. Г., Діденко А. Т., Жуковський А. О., Якименко В. С., Карпець А. П. та ін.

На сьогодні встановлено, що більше 30 учнів та працівників технікуму не повернулись із боїв Другої світової війни.

Після визволення Житомира почались важкі роки відбудови. Війна не помилювала Крошенський технікум: були знищені сади, зруйновані кабінети, лабораторії, бібліотека. Загальні збитки, завдані ворогом навчальному закладу, становили 4 млн. 385 тис. 63 крб. (в цінах 1941 року). Та, незважаючи на це, навчальний процес відродився, і в День Перемоги - 9 травня 1945 року відбувся вже перший післявоєнний випуск. До технікуму повернулись учні, навчання яких перервала війна. Випускниками навчального закладу важких післявоєнних років стали: відомий поет, член Спілки письменників України Клименко М. М.; Смаглій О.Ф., доктор сільськогосподарських наук, професор; Копитко П.Г., професор, проректор Уманського державного сільськогосподарського коледжу та інші.

Значну допомогу надавали студенти та викладачі технікуму підшефним господарствам, що, безперечно, впливало на популярність навчального закладу серед молоді.

Серед освоювачів цілих земель були і наші викладачі та студенти. У Музеї історії технікуму є грамоти, посвідчення, значки учасників освоєння Цілини, зокрема випускника 1950 року, колишнього завуча, заслуженого вчителя України Гуза В.Л., викладачів Цендровського Ю.О., Бурими В.А., Поліщука С.І., завідуючого відділенням «Механізація сільського господарства» Ілющенко О. Д., завідуючого майстернею Кочубея В.О.

У 1951 році відкривається відділення «Механізація сільського господарства». З 1956 року Крошенський технікум став називатися Житомирським сільськогосподарським технікумом. Цього ж року розпочинає роботу заочне відділення.

Шістдесяті роки ХХ ст. в навчальному закладі були нерозривно пов'язані із капітальним будівництвом. У 1960 році зведено двоповерховий будинок для гуртожитку на 190 місць, котельню; в 1961 році – другий гуртожиток на 96 місць; в 1962 році – другу механічну майстерню. Апогеєм став 1966 рік, коли будівельники здали під використання новий навчальний корпус (чотиріповерхова будівля загальною площею 3628 м²), де розмістились 21 аудиторія, кабінети, лабораторії, актовна зала на 320 місць, спортивна зала та ін. Велика заслуга в цьому директора технікуму Ткача М.К.(1956-1968роки).

У 1966 році відкривається відділення «Гідромеліорація». В технікумі постійно удосконалювався навчально - виховний процес, на що особливу увагу звертав директор Дубовик Г. К. (1968-1981 роки). Двічі за 1972 – 1973

навчальний рік заклад завойовував перехідний Червоний прапор Міністерства сільського господарства України серед 122 сільськогосподарських технікумів за 100-відсоткову успішність. Технікум був базою для практичної підготовки спеціалістів із країн світу (1974 – 1976 роки). Тут проходили стажування кубинські фахівці сільського господарства та викладачі технічних училищ. Навчальний заклад приймав гостей із Болгарії, Угорщини, Монголії, В'єтнаму, країн Азії та Африки, Японії, Фінляндії.

Багаторічна праця колективу технікуму з підготовки спеціалістів середньої кваліфікації одержала високу оцінку уряду. Указом Президії Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки 29 вересня 1978 року Житомирський сільськогосподарський технікум за успіхи в підготовці і вихованні спеціалістів був нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України.

У 80-х роках технікум продовжував розвивати навчально-матеріальну базу. Першого вересня 1982 року вступив у дію навчально-лабораторний корпус на 1000 студентів з актову залом на 650 місць, в ньому була розміщена бібліотека з книжковим фондом біля 70 тисяч екземплярів, 26 кабінетів і лабораторій, музей Леніна В.І. і музей 322-ї Житомирської стрілецької дивізії, педагогічний кабінет, кімната профорієнтації, читальна зала, кабінет передового виробничого досвіду, стрілецький тир.

Директором навчального закладу з 1982 по 1998 роки був Юрчук В.М. Саме при ньому були добудовані два гуртожитки на 450 місць, що на сто відсотків забезпечувало студентів житлом. У новозбудованих гуртожитках проживали в кожній кімнаті по два- три студенти, діяли ленінські кімнати, кімнати для занять, спортивні кімнати. Студенти користувались їдальнею, буфетом, медичним пунктом.

У 1983 – 1984 навчальному році технікум посів перше місце в республіканській виставці технічної творчості серед сільськогосподарських технікумів України, а художня самодіяльність навчального закладу стала лауреатом республіканського конкурсу художньої самодіяльності і серед технікумів України в 1984 році.

Вирішувалось питання із забезпеченням працівників технікуму квартирами. У 80-ті роки був побудований 36 - квартирний житловий будинок і щорічно викладачі та працівники закладу одержували по 2-3 квартири за рахунок часткової участі у будівництві.

Для практичного навчання студентів побудована лабораторія сільськогосподарських машин, автотрактородром, полігони для меліоративної техніки і будівельних матеріалів, стоянки для автомашин, лабораторія для діагностики і технічного обслуговування автомобілів і тракторів, реконструйовано навчально-виробничі майстерні та спортивний комплекс, створена база з початкової військової підготовки і військово-патріотичного виховання. Все це сприяло створенню умов для навчання і виховання спеціалістів відповідно до сучасних вимог. До того ж в кінці 80-х років Житомирський сільськогосподарський технікум посів перше місце в області зі спортивно-масової роботи, а в 1987 році – перше місце в республіці поміж середніх спеціальних навчальних закладів Держагропрому України.

Доказом визнання високого науково - технічного рівня технікуму були всесоюзні і республіканські семінари, які проводилися на його базі. Так, в 1988 році відбувся республіканський семінар директорів середніх спеціальних навчальних закладів, всесоюзний семінар з навчально - військової підготовки і військово - патріотичного виховання.

У 1992 році розпочало свою роботу відділення «Електрифікація та автоматизація сільського господарства» .

Зоря А.Є. очолив навчальний заклад у 1998 році. Талановитий керівник та організатор, учений, високопрофесійний спеціаліст зробив вагомий внесок у розбудову коледжу. Суттєво збільшилась кількість студентів. Лише на денному відділенні навчалось 2,5 тисячі студентської молоді та ще 600 чоловік заочно. Верхівнянський сільськогосподарський технікум стає філією коледжу. Відкриваються нові спеціальності: «Економіка підприємства», «Фінанси і кредит», «Комерційна діяльність», «Бухгалтерський облік», «Монтаж, обслуговування устаткування і систем газопостачання», «Експлуатація системи обробки інформації та прийняття рішень».

У 2005 році коледж очолив його випускник, відмінник освіти Гавриловський В.П. Основні зусилля були спрямовані на те, щоб зберегти і примножити надбання, створені попередниками.

У 2006 - 2008 роках директором коледжу працює Тимошенко М. М. Започатковується вихід студентсько – викладацької газети «Крошенка», на сторінках якої висвітлюються найактуальніші події з життя коледжу, друкуються творчі доробки студентів та викладачів.

Колектив бере активну участь у роботі міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських семінарів, конференцій, конкурсів, виставок, у тому числі й науково – методичного центру.

З 2008 по 2013 роки коледж очолював кандидат наук з державного управління, заслужений юрист України Войтенко А. Б.

Важливою подією для коледжу є участь у роботі Міжнародних виставок «Освіта» та «Агро». За участь у ХХІ Міжнародній виставці – ярмарку «Агро – 2009» навчальний заклад нагороджений дипломом, а в номінації «Освіта» - бронзовою медаллю.

У 2010 році навчальний заклад нагороджений дипломом, спеціальним призом, занесений у книгу «Флагмани освіти і науки України» за вагомий внесок у розвиток іміджу освіти і науки нашої держави.

Коледж сьогодні - один із найбільш сучасних вищих навчальних закладів України. Його очолює кандидат економічних наук **Тимошенко М. М.** На пяти відділеннях готують фахівців за 11 спеціальностями. Опираючись на славне минуле, колектив упевнено дивиться в майбутнє...

3. Загальні правила поведінки співробітників на території коледжу

На території коледжу необхідно користуватись тільки пішохідними доріжками. При переході в інший навчальний корпус, до навчальних лабораторій, майстерні, теплиці інших навчально-виробничих об'єктів та гуртожитків треба дотримуватись правил безпечного руху по пішохідним доріжкам, а в місцях де рух можливий по проїжджій частині чітко дотримуватись та виконувати правила дорожнього руху.

Небезпеку становлять відкриті люки, колодязі, ями. Вони повинні бути надійно закриті або огорожені. У темну пору доби аварійно небезпечні місця мають бути обладнані тимчасовим освітленням та мати огорожувальні пристрої, сигнальну стрічку червоно-білого кольору із світло відбиваючим ефектом. Переплигувати або переходити через небезпечні місця по випадковим, а не спеціально обладнаним переходам забороняється.

Робочі місця, проходи, проїзди, запасні виходи не повинні загромождуватись і повинні утримуватись в чистоті. На аварійних та запасних виходах повинні бути змонтовані світлосигнальні прилади із написом «ВИХІД» з живленням від резервного внутрішнього акумулятора для позначення виходу в темну пору доби на випадок припинення електропостачання від загальноміської електромережі.

Забороняється палити на робочих місцях та території коледжу. Забороняється палити в приміщеннях гуртожитків та на прилеглих територіях.

В навчальні корпуси інші об'єкти коледжу дозволяється вхід по студентських квитках, посвідченнях та за дозволом директора, заступника директора з навчальної частини або керівників відповідних структурних підрозділів коледжу. Сторонні особи, що прибули до коледжу по службових справах переміщуються у супроводі відповідальних посадових осіб коледжу.

Навчальні корпуси №1, №2, лабораторний корпус розташовані за адресою вул. Покровська, 9б.

Навчальний корпус сільськогосподарських машин, лабораторія механізації тваринництва, лабораторія агрономії, адміністративне приміщення навчальних майстерень, навчальні майстерні та гаражі зберігання автотракторної техніки розташовуються за адресою, провулок Учбовий, 9, Там же знаходяться склади та сарай на 12 відділень, конструкторське бюро.

Навчально-виробнича лабораторія № 1, їдальня, спортивний комплекс № 1, гуртожитки № 1, розташовані за адресою вул. Покровська, 9б.

Гуртожиток № 2 знаходиться за адресою вул. Покровська, 9бА.

Гуртожиток № 3 знаходиться за адресою пров. Учбовий, 12.

Гуртожиток № 5 розташований за адресою пров. Учбовий, 21.

Гуртожиток № 6 знаходиться за адресою Учбовий, 9А.

Спортивна зала № 2 знаходиться за адресою пров. Учбовий, 16.

Теплиці №1 №2, овочесховище, фітобудинок, столярна майстерня розташовані по вул. Покровській, 96

В вихідні та святкові дні вхід після 17⁰⁰ перебування у службових приміщеннях коледжу **заборонено**. В випадку необхідності потрібно завчасно попередити директора або заступника директора із навчальної частини та отримати відповідний дозвіл.

3. Основні положення закону України “Про охорону праці”, кодексу законів про працю та нормативних актів про охорону праці

3.1. Трудовий договір

Роботодавець не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Переведення працівника на іншу роботу допускається тільки за його згодою, крім випадків переведення в разі виробничої потреби на строк до 1 місяця на необумовлену трудовим договором роботу, якщо стан здоров'я працівника дозволяє її виконувати. Виробнича потреба визначається: необхідністю ліквідації наслідків стихійного лиха, аварії, необхідністю відвернення нещасних випадків, а також інших обставин які становлять або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови людей.

У разі простою виробництва працівники переводяться з урахуванням їх спеціальності та кваліфікації на іншу роботу на весь час простою.

Не вважається переведенням на іншу роботу і не потребує згоди працівника переміщення його на тому ж підприємстві на інше робоче місце, в інший структурний підрозділ у тій же місцевості, доручення роботи на іншому механізмі або агрегаті у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором.

Роботодавець не має права переміщувати працівника на роботу, протипоказану йому за станом здоров'я.

Роботодавець може розірвати трудовий договір з працівником, який є членом профспілки тільки за погодженням з профспілковим органом: у разі зміни в організації виробництва і праці, скорочення чисельності або штату працівників; виявленні невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації або стану здоров'я, які заважають продовженню даної роботи; систематичного невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на його трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку, якщо до працівника раніш застосовувалися заходи дисциплінарного або громадського стягнення; прогулу (в тому числі відсутності на роботі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин; нез'явлення на роботу протягом більше як 4-х місяців підряд внаслідок тимчасової непрацездатності (крім випадків трудового каліцтва та професійного захворювання, відпустки по вагітності і родах та ряду окремих випадків, передбачених чинним законодавством); появи на роботі в нетверезому стані, стані наркотичного або токсичного сп'яніння; винних дій працівника, який безпосередньо обслуговує

грошові або товарні цінності, якщо ці дії дають підстави втрати довір'я до нього; в визнанні в діях працівника, який виконує виховні функції, аморальну вчинку, не сумісного з продовженням даної роботи.

3.2. Робочий час та час відпочинку

Тривалість робочого тижня для співробітників коледжу – 5 днів (40 годин на тиждень) з таким розпорядком дня:

для адміністративно-управлінського

початок роботи	8.00
обідня перерва	13.00-13.45
кінець робочого дня	17.00
останній день тижня	15.00

навчально - допоміжного персоналу:

початок роботи	8.00
обідня перерва	13.00-13.45
кінець робочого дня	17.00
останній день тижня	15.00

Режим роботи викладацького складу також узгоджується з навчальним процесом і розкладом занять та залежить від академічного навантаження.

Для працівників, зайнятих на роботах з шкідливими умовами праці (обслуговуючий персонал лабораторії хімії, дисциплін агрохімія, тепличне господарство) – тривалість робочого тижня 36 годин.

Тривалість роботи напередодні святкових неробочих днів скорочується на одну годину.

Нічним робочим часом вважається період із 22 годин вечора до 6 годин ранку.

При роботі в нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину.

Надурочні роботи можуть проводитись лише з дозволу профспілкового комітету коледжу і не повинні перевищувати для кожного працівника чотирьох годин протягом двох днів підряд і 120 годин на рік. Робота в надурочний час оплачується при погодинній системі оплати праці в подвійному розмірі годинної ставки, при нарядній системі оплати – в розмірі 100% тарифної ставки.

Всім працівникам гарантовано надаються щорічні відпустки із збереженням місця роботи і середнього заробітку.

Графік щорічно оплачуваних відпусток затверджується за погодженням з профспілковим комітетом не пізніше 25 грудня навчального поточного року.

Додаткові оплачувані відпустки встановлюються:

-для жінок, які мають двоє і більше дітей віком до 15 років або дитину інваліда (до 5 календарних днів);

-інвалідам 1 день в місяць за погодженням з адміністрацією коледжу;

3.3. Охорона праці жінок та осіб молодше 18 років

Чинне законодавство, враховуючи анатомічну та фізіологічну особливості жіночого організму, передбачає заборону їх праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, які потребують фізичних зусиль на їх виконання.

Треба враховувати, що забороняється залучати жінок до робіт, які пов'язані із постійним (більш ніж 2 рази) протягом однієї години переміщенням вантажів масою понад 7 кг. Якщо жінка зайнята підійманням чи переміщенням вантажів до двох разів на годину, то їй може доручатись така робота при вазі вантажу до 10 кг. Причому в обох випадках сумарна маса вантажу, який переміщується протягом кожної години робочої зміни, не повинна перевищувати 350 кг – з поверхні робочого місця і 175 кг з підлоги.

Згідно зі ст.178 Кодексу законів про працю України вагітні жінки повинні бути переведені на легшу роботу, яка виключає вплив на них шкідливих та виробничих факторів та недопустимого фізичного навантаження. Такий перевід повинен здійснюватись згідно з відповідним медичним висновком.

Вагітні жінки згідно з Гігієнічними рекомендаціями по їх раціональному працевлаштуванню не повинні залучатись до робіт на висоті, робіт, які пов'язані із незручною робочою позою, статичним напруженням м'язів ніг чи черевного преса, підійманням засобів праці з підлоги, залучатись до роботи, що вимагає значного нервово-емоційного напруження у зв'язку із необхідністю прийняття рішення, від якого залежить можливість аварій, вибуху, тощо.

Жінки мають право на відпустки по вагітності і пологам тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі ненормальних пологів або народження двох і більше дітей - 70) календарних днів після пологів, які обчислюються сумарно і надаються жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів. (ст.179 КЗпП України).

При наданні жінкам відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами роботодавець повинен за її заявою приєднати до неї щорічну відпустку незалежно від тривалості роботи жінки на даному підприємстві.

Жінкам, за їх бажанням, повинні надаватись частково оплачувані відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею віку 3 років з виплатою за ці періоди допомоги по державному соціальному страхуванню.

Неповнолітні, як правило, приймаються на роботу після досягнення 16 років.

Неповнолітніх забороняється залучати до робіт, передбачених Переліком важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, відповідно до п.5 Переліку заходів і методів з охорони праці затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2006 року № 994, Державних санітарних норм і правил «Гігієнічної класифікації праці по показниках шкідливості та небезпечних факторів виробничого середовища, робочого навантаження та інтенсивності виробничого процесу», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 року №248, ст.166 КЗпП

України, ст.7 Закону України «Про охорону праці», наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.03.1994 року №46.

Професійна підготовка підлітків за такими професіями допускається за умови досягнення ними 18-річного віку на момент завершення навчання. При проходженні ними виробничої практики за такою професією робочий час не може перевищувати 4 годин на день за умови дотримання вимог нормативних актів про охорону праці.

Згідно з Граничними нормами підіймання та переміщення вантажів неповнолітніми від 15 до 18 років (наказ МОЗ України від 22.03.96 р. №59), підлітків забороняється приймати на роботи, які пов'язані виключно з підійманням, утриманням або переміщенням важких речей. Переміщення вантажів не повинно становити більше 1/3 робочого часу неповнолітніх.

Законодавство передбачає попередній і періодичний медичний огляд осіб, молодше 18 років.

Попередній медичний огляд проводиться перед прийняттям на роботу з метою виявлення придатності підлітка за станом здоров'я до виконання його майбутньої роботи.

Законодавство забороняє залучати неповнолітніх до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні.

Вечірня зміна для них повинна закінчуватись не пізніше 22 години.

Щорічна відпустка неповнолітнім працівникам надається тривалістю 31 календарний день.

Заробітна плата працівникам молодше 18 років, не зважаючи на скорочену тривалість щоденної роботи, виплачується в такому ж розмірі, як працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи.

3.4. Колективний договір

Згідно з Законом “Про колективні договори і угоди “ колективний договір укладається між адміністрацією коледжу і профспівковою організацією.

Основна його мета – регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин.

Умови колективного договору є обов'язковими для сторін, які їх уклали.

Положення колективного договору поширюється на всіх працівників підприємств незалежно від того, чи є вони членами профспівки, і є обов'язковими як для роботодавця, так і для працівників.

3.5. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.

Законодавство про охорону праці передбачає створення здорових і безпечних умов праці згідно з тим рівнем розвитку науки і техніки, який існує в державі і передбачений діючими нормативними актами про охорону праці. Там, де неможливо забезпечити належні умови праці, передбачено надання працівникам різних пільг і компенсацій. До них відносяться:

- Видача 0,5 л молока, для підвищення опору організму людини при постійному її контакті з фізичними виробничими факторами і токсичними речовинами при їх виробництві, переробці і застосуванні.

Це стосується таких відділень і підрозділів коледжу: лабораторія хімії, кафедри рослинництва, лабораторії ґрунтознавства і землеробства, відділу головного енергетика, ремонтної майстерні, складу ПММ, ремонтно-будівельної групи, прибиральниць, що використовують дезінфікуючі та миючі засоби під час прибирання туалетів та приміщень загального користування, теплиць.

Молоко, видається працівникам за умов, коли вони фактично виконують роботи у несприятливих або шкідливих умовах не менше чотирьох годин безперервної роботи протягом робочої зміни, що регламентується п.5 Переліку заходів і методів з охорони праці затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2006 року № 994, Державних санітарних норм і правил «Гігієнічної класифікації праці по показниках шкідливості та небезпечних факторів виробничого середовища, робочого навантаження та інтенсивності виробничого процесу», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 року №248, ст.166 КЗпП України, ст.7 Закону України «Про охорону праці», колективним договором, відповідним актом атестації робочих місць, висновками атестації робочих місць і віднесених до переліку виробництв, професій і посад з особливими умовами праці.

- Надбавки, доплати до окладу надаються відповідно до пункту 3 Постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298 «Про оплату праці на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери», ст. 97 КЗпП України, ст. 15 Закону України «Про оплату праці». Підприємства мають право самостійно встановлювати, на підприємствах бюджетної сфери, доплату в розмірі:
  - 10% - лаборантам – хімії, землеробства і ґрунтознавства за фактичну роботу з шкідливими хімічними і токсичними речовинами 2-4 класу небезпечності не менше чотирьох годин протягом робочого дня;
  - 10 %- прибиральникам службових приміщень зайнятих прибиранням туалетів та приміщень загального користування, за умов використання в роботі дезінфікуючих та миючих засобів, не менше чотирьох годин протягом робочого дня;
  - 12% - кухарям їдальні та кафе, що працюють біля гарячих плит, електропательень, духових шаф, кондитерських печей;
  - 24% - співробітникам дослідної групи, навчальних лабораторій при роботі з радіоактивними речовинами, рівень радіоактивного випромінювання яких перевищує гранично допустимі норми.

Атестація робочих місць проводиться відповідно до НПАОП 0.00-6.23-92: «Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці», та «Методичних рекомендацій для проведення атестації робочих місць за умовами праці», затверджених постановою Міністерства праці України від 01.09.92 за № 41.

Періодичність атестації встановлюється навчальним закладом та проаисується у колективному договорі, але не рідше одного разу на 5 років.

Відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладається на директора коледжу.

Для організації і проведення атестації директором коледжу видається наказ, в якому: визначено основу і завдання атестації; затверджено склад, голову і секретаря постійно діючої атестаційної комісії, визначено її повноваження, визначено проектні, науково-дослідні установи для науково-технічної оцінки умов праці і участі в розробленні заходів по усуненню шкідливих виробничих факторів.

Санітарно-гігієнічні дослідження факторів виробничого середовища і трудового процесу проводять спеціалізовані лабораторії регіональних управлінь Держпродспоживслужби, інші акредитовані та сертифіковані у встановленому порядку органами Держстандарту і Міністерства охорони здоров'я за списками, узгодженими з органами Державної експертизи умов праці, підприємства і організації, науково-дослідні і спеціалізовані організації, а також на договірній основі лабораторії територіальних управлінь Держпродспоживслужби.

Організація, яка здійснює дослідження санітарно-гігієнічних факторів впливу виробничого середовища, визначає вплив та відповідний рівень несприятливих і шкідливих умов праці, бере на себе за фактом більшість робіт атестаційної комісії, але підписи під матеріалами, підготовленими нею ставить атестаційна комісія коледжу.

Результати атестації робочих місць за умовами праці є законодавчою основою для розроблення і реалізації організаційних, технічних, економічних та соціальних заходів колективного договору щодо поліпшення умов трудової діяльності працівників коледжу.

3.6 Система управління охороною праці (СУОП).

Метою СУОП є забезпечення процесів формування здорових і безпечних умов праці. Основним принципом її функціонування є зв'язок процесу виробництва з засобами та заходами щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища; додержання виконавчої, трудової і технологічної дисципліни та економічна зацікавленість всіх суб'єктів виробничого процесу у підвищенні безпеки та поліпшенні умов праці.

Управління охороною праці здійснює директор коледжу. Для цього є служба охорони праці, яка визначає посадові обов'язки всіх керівників структурних підрозділів з питань охорони праці.

Служба охорони праці організує розробку нормативних актів про охорону праці, що діють в межах коледжу, та забезпечення ними працюючих, проведення навчання та перевірку знань працюючих.

Для забезпечення дії СУОП директор коледжу організує повсякденний контроль з боку завідуючими відділень та керівниками структурних підрозділів; контроль з боку служби охорони праці та дії адміністративно-громадського контролю.

Основні завдання, які необхідно вирішити:

- професійний відбір працівників з окремих професій;

- навчання працівників безпечним методам праці і пропаганда питань охорони праці;
- забезпечення безпеки будівель і споруд;
- нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці;
- забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту;
- забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку працівників;
- організація лікувально-профілактичного обслуговування працівників;
- санітарно-побутове обслуговування працівників.

Для їх вирішення директор коледжу:

а) створює комісію в коледжі для перевірки знань посадових осіб та робітників з питань охорони праці, забезпечує навчання та перевірку знань членів цієї комісії та визначає порядок і терміни проведення навчання, інструктажу та перевірки знань співробітників;

б) забезпечує:

відділення, кафедри та структурні підрозділи нормативними актами про охорону праці, попереджувальними плакатами та знаками безпеки;

систематичне обстеження виробничого устаткування та приведення його у відповідність до вимог нормативних актів про охорону праці, в необхідних випадках – здійснює заміну новим безпечним устаткуванням;

своєчасне проведення планово-попереджувальних ремонтів устаткування;

своєчасне проведення оглядів та поточних ремонтів учбових корпусів та гуртожитків;

в) забезпечує проведення атестації робочих місць на відповідність їх нормативним актам про охорону праці;

г) організує впровадження організаційно-технічних заходів щодо забезпечення на робочих місцях гранично-допустимих концентрацій та норм шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища;

д) забезпечує працівників засобами індивідуального захисту у відповідності до діючих норм і організує їх видачу, зберігання та використання;

е) забезпечує оптимальні режими праці і відпочинку для всіх працівників з урахуванням специфіки їх праці, в першу чергу для тих хто працює під впливом небезпечних і шкідливих виробничих факторів;

є) забезпечує проведення попередніх (при влаштуванні на роботу) та періодичних медичних оглядів співробітників;

ж) забезпечує працівників лікувально-профілактичним харчуванням згідно з існуючими нормами;

з) організує при прийнятті на роботу професійний відбір працівників, що зайняті на виконанні робіт з підвищеною небезпекою, на підставі встановлення їх фізіологічної та психологічної придатності до безпечного виконання робіт.

При прийомі на роботу працівника інформують про умови праці на його робочому місці, наявності на робочому місці, де він буде працювати, небезпечних та шкідливих виробничих факторів. Про що в журналі інструктажу на робочому місці робиться примітка.

Усі співробітники, які працюють в коледжі, повинні проходити, крім вступного інструктажу, ще первинний, повторний, позаплановий та цільовий

інструктажі з охорони праці. Окремо проводяться інструктажі з питань техногенної безпеки, цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, а також з питань пожежної безпеки на об'єктах коледжу.

Крім вступного інструктажу з охорони праці всі без виключення працівник коледжу повинні проходити наступні види інструктажів з охорони праці:

Первинний інструктаж буде проведено безпосередньо на робочому місці. Тільки після його проведення ви можете бути допущені до самостійної роботи.

При проведенні інструктажу керівник підрозділу повинен повідомити працівника про шкідливі та небезпечні фактори на робочому місці при їх наявності.

Повторний інструктаж проводиться – 1 раз у півріччя, (кожні шість місяців), а у випадку порушень вимог охорони праці, виникнення умов зміни функціональних обов'язків або виконанні робіт з підвищеною небезпекою - 1 раз на квартал. До переліку таких робіт відносяться:

1. Електрозварювальні роботи.
2. Роботи із застосуванням ручних електроінструментів.
3. Транспортування, зберігання, експлуатація балонів із стисненими газами.
4. Обслуговування агрегатів, котлів, працюючих на газі.
5. Роботи з профілактики і технічного обслуговування газового господарства.
6. Виконання газонебезпечних робіт.
7. Роботи з дозиметрами.
8. Роботи з радіоактивними речовинами.
9. Нанесення лако-фарбувальних покриттів, ґрунтовок та шпатлівки на основі нітрокомпонентів та речивин із шкідливим, токсичним впливом.
10. Роботи пов'язані з виробництвом, зберіганням, транспортуванням та застосуванням агрохімікатів, пестицидів, гербіцидів.
11. Обслуговування генераторних ацетиленових установок.
12. Обслуговування водогрійних котлів, трубопроводів гарячої води.
13. Роботи в каналізаційних колодязях.
14. Роботи по ремонту, фарбуванню, очистці від снігу та пилу дахів будівель при відсутності огорож.
15. Обслуговування і ремонт елементів підвіски автомобілів.
16. Управління тракторами та сільськогосподарськими машинами та механізмами.
17. Роботи на копіювальних і розмножувальних машинах.
18. Обслуговування верстатів по обробці деревини і металів.
19. Роботи по обслуговуванню контурів заземлень.
20. Охорона колективної і приватної власності об'єктів.

Позаплановий інструктаж проводиться з робітником при зміні технологічного процесу, перегляді правил, порушенні працівником вимог інструкцій з охорони праці, виникненні нещасного випадку, на вимогу осіб, що здійснюють нагляд та контроль за станом охорони праці, при перерві в роботі більше 60 календарних днів, а для робіт з підвищеною небезпекою – 30 календарних днів.

Цільовий інструктаж проводиться під час допуску до виконання робіт, не пов'язаних з безпосередніми обов'язками працівника (навантаження, розвантаження, разові роботи за межами підприємства тощо); ліквідації аварій, стихійного лиха; проведенні робіт, на які оформляється наряд-допуск тощо.

При проведенні робіт підвищеної небезпеки необхідно приділяти особливу увагу до організації безпечного виконання робіт, навчання та інструктажу працюючих. Ці роботи повинні виконуватись тільки персоналом, який пройшов спеціальне навчання, стажування та перевірку знань. Допуск працівників до робіт підвищеної небезпеки здійснюється тільки при наявності “Наряду на виконання робіт підвищеної небезпеки”.

Відповідальними за організацію та виконання цих робіт є:

- особа, яка видає наряд-допуск;
- відповідальний керівник робіт;
- особа, яка допускає до роботи.

Особа, яка видає наряд-допуск несе відповідальність за необхідність і можливість проведення робіт підвищеної небезпеки, вірність та повноту заходів безпеки, що вказані в наряд-допуск, достатність кваліфікації осіб, які призначаються відповідальними керівниками та відповідальними виконавцями, а також за достатню кваліфікацію членів бригади.

Члени бригади повинні дотримуватись вимог інструкцій і застосовувати необхідні запобіжні заходи та засоби індивідуального захисту.

До робіт з підвищеною небезпекою не можуть залучатись особи, молодше 18 років. Бланк наряд-допуску оформляється в двох екземплярах, на добу або на строк, не більше як 5 діб. Із закінченням зміни наряд-допуск здається керівнику робіт. На початку наступної зміни керівник засвідчується, що бригада у тому ж складі, і дає дозвіл на роботу. Якщо в бригаді відбулися зміни, виписується новий наряд-допуск. Із закінченням роботи наряд-допуск підписується відповідальним керівником, відповідальним виконавцем робіт, та особою, що допускає до роботи, і передається особі, яка видала наряд-допуск.

Чинне законодавство передбачає право працівника на захист свого життя та здоров'я. Якщо в процесі роботи з'ясується, що виробнича ситуація, що створилася, становить небезпеку для життя чи здоров'я працівника або для інших людей чи навколишнього середовища, він має право відмовитися від дорученої роботи. Про наявність такої ситуації працівник має проінформувати власника. Підтвердження цього факту проводиться спеціалістами з охорони праці за участю представника профспілки та уповноваженого трудового колективу. У цьому випадку за період простою, якщо він виник не з вини працівника, йому виплачується середній заробіток.

За стан виробничої ситуації, що загрожує життю чи здоров'ю працівника, а також у випадку порушень вимог Закону “Про охорону праці”, інших нормативних актів, умов колективного договору з питань охорони праці, працівник має право вимагати розірвання трудового договору. Власник зобов'язаний задовольнити його прохання. Працівник у даному випадку має

право на одержання вихідної допомоги, розмір якої визначається в колективному договорі, але не може бути нижчим від тримісячного середнього заробітку.

Закон зобов'язує власника за свої кошти організувати проведення при прийнятті на роботу медичного огляду і протягом трудової діяльності лікарський контроль за станом здоров'я працюючих згідно з "Положенням про медичний огляд працівників певних категорій", затвердженим наказом МОЗ від 31 березня 1994 року №45.

Обов'язковим медичним оглядом (попередньому та періодичному) підлягають працівники, зайняті на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де потреба у професійному доборі, та працівники усіх професій віком до 21 року.

Обов'язкові періодичні медичні огляди проводяться в залежності від характеру виконуваних робіт чи на передбачений термін їх проведення – 1 раз на рік, 1 раз на 2 роки.

У разі, коли працівник за станом здоров'я не може виконувати роботу, він має бути переведений на легшу роботу відповідно до медичного висновку.

Власник зобов'язаний:

- зберігати за працівником на час проходження медогляду місце роботи і середній заробіток;

- забезпечити присутність працівників на медогляді відповідно до плану-графіку, а також організувати позачерговий медогляд, якщо працівник вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язано з умовами праці;

- не приймати на роботу осіб з протипоказаннями за станом здоров'я.

Він має право притягнути працівника, який не проходить медичний огляд, до дисциплінарної відповідальності або не допускати його до роботи без збереження заробітної плати.

3.8 Державний нагляд та громадський контроль за охороною праці в Житомирському агротехнічному коледжі

Для забезпечення гарантованою Конституцією України права громадян на належні умови праці, в Україні діє система державного нагляду за охороною праці. До органів державного нагляду за охороною праці відносяться:

- Органи Державного департаменту з нагляду за охороною праці Мінпраці;
- Органи Головної державної інспекції по нагляду за ядерною безпекою Міністерства екології та природних ресурсів України;
- Органи пожежного нагляду Головного управління Державної служби надзвичайних ситуацій Міністерства надзвичайних ситуацій України;
- Органи та заклади Міністерства охорони здоров'я України.
- Органи Держпродспоживслужби України.

Вищий нагляд за додержанням норм і правил з охорони праці здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Кожний із вищезазначених органів виконує функції в межах своєї компетенції, визначеної положеннями про ці органи. Ці положення затверджуються Указом Президента України. Посадові особи державного нагляду за охороною праці (державні інспектори) мають право:

- Безперешкодно в будь-який час відвідувати підконтрольні підприємства для перевірки дотримання законодавства про охорону праці, одержувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію з даних питань;
- Надавати керівникам підприємств, а також їх посадовим особам, керівникам структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів, міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків в галузі охорони праці;
- Зупиняти експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць і обладнання до усунення порушень вимог щодо охорони праці, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих;
- Притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці;
- Надсилати власникам, керівникам підприємств подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати в необхідних випадках матеріали органам прокуратури для притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Органи державного нагляду за охороною праці встановлюють порядок опрацювання і затвердження власниками положень, інструкцій та інших актів про охорону праці, що діють на підприємствах, розробляють типові документи з цих питань.

Власник повинен безплатно створити необхідні умови для роботи представників органів державного нагляду за охороною праці.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснюють:

- трудові колективи через обраних ними уповноважених;
- професійні спілки – в особі своїх виборних органів і представників.

Діяльність уповноважених трудових колективів з питань охорони праці регулюється Законом “Про охорону праці” та Типовим положенням про роботу уповноважених трудових колективів з питань охорони праці (затвердженим наказом Держохоронпраці України від 28 грудня 1993 р. №135).

Вони обираються простою більшістю голосів на загальних зборах колективу академії, кафедри або структурного підрозділу відкритим голосуванням. Уповноваженим не може бути обраний працівник, який згідно з посадовими обов'язками відповідає за організацію безпечних та нешкідливих умов праці.

Власник зобов'язаний забезпечити їх навчання, необхідними нормативними актами про охорону праці, звільняти від роботи на передбачений колективним договором строк для проведення перевірок умов та безпеки праці.

Уповноважені трудових колективів мають вимагати від керівника структурного підрозділу припинення роботи на робочих місцях, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих, подавати обов'язкові для розгляду пропозиції щодо поліпшення стану безпеки на робочих місцях.

Громадський контроль за станом умов та безпеки праці в академії профспілки здійснюють через свої виборні органи та представників.

Профспілковий комітет має право внести власнику подання з будь-якого питання охорони праці та домагатись від нього аргументованої відповіді.

На виконання своїх функцій профспілковий комітет організує перевірку стану умов та безпеки праці, бере участь у формуванні розділу "Охорона праці" колективного договору, захищає інтереси членів профспілок при розгляді конфліктних ситуацій тощо.

4. Основні небезпечні та шкідливі виробничі фактори та засоби захисту

4.1. Основні небезпечні та шкідливі виробничі фактори.

Відповідно до ДТСУ 2293:2014 (вступив у дію із 15.05.2015р.), ДТСУ 3138, ДТСУ EN292-1:1991 та згідно "Тігієнічної класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу", затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 р. № 528 небезпечні та шкідливі виробничі фактори за природою дії поділяються на 4 групи:

- фізичні;
- хімічні;
- біологічні;
- психофізіологічні.

Група фізичних небезпечних та шкідливих виробничих факторів які мають місце в структурних підрозділах ЖНАЕУ:

- машини та механізми, що рухаються;
- незахищені рухом елементи виробничого обладнання;
- вироби, заготівки, матеріали, що пересуваються;
- підвищена запыленість та загазованість повітря робочої зони;
- підвищена або понижена температура повітря робочої зони;
- підвищений рівень шуму на робочому місці;
- підвищений рівень вібрації;
- підвищений або понижена вологість повітря;
- небезпечний рівень напруги в електричній мережі, замкнення якої може виникнути через тіло людини;
- відсутність або недостатність природного освітлення;
- недостатня освітленість робочої зони;

4.2. Характеристика основних шкідливих виробничих факторів

До основних факторів, що шкідливо впливають на здоров'я людини в умовах агротехнічного коледжу, відносяться такі шкідливі речовини: пил, хімічні речовини, шум тощо.

Виробничий пил за походженням буває органічного (тваринного або рослинного), неорганічного (металевого або мінерального) походження та змішаний.

Чим меншу дисперсію має пил, тим він має більш небезпечну дію, тому що проникнення його в організм людини (легені, органи травлення), викликає різні захворювання.

Токсичні речовини

Треба пам'ятати, що у звичайних умовах хімічні речовини не уявляють небезпеки. Разом з тим, всі вони несуть в собі потенційну небезпеку для здоров'я у випадках їх високої концентрації та порушенні правил застосування та зберігання.

Всяка речовина, що спроможна здійснювати шкідливий вплив на біосистему, спричиняти серйозні пошкодження або смерть, коли її концентрація досягає в організмі критичної межі, відноситься до токсичної.

Шум, вібрація.

Безпосередня дія вібрації має місце при роботі як із ручним інструментом так і механічним обладнанням ударної дії.

Робота виробничого обладнання супроводжується значним рівнем шуму, який спричиняє негативну дію не тільки на органи слуху, але і на нервову систему людини.

4.3. Засоби колективного захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Для забезпечення безпеки працюючих від небезпечних виробничих факторів застосовуються засоби колективного захисту, що повністю або частково закривають доступ в зону, в якій діють небезпечні фактори, та виключають їх дію в разі проникнення людини у простір, де вони виникають.

Засоби колективного захисту згідно з ДТСУ 3138 2014 поділяються на такі класи:

- нормалізація повітряного середовища приміщень та робочих місць;
- нормалізації освітлення виробничих приміщень та робочих місць;
- захисту від впливу шкідливих і небезпечних факторів.

- **Засоби нормалізації повітряного середовища, приміщень і робочих місць**

До них відносяться різні види місцевої, загальнообмінної припливно-втяжної вентиляції, кондиціонери, шафи та інші пристрої для локалізації

шкідливих факторів, різні системи підігріву, дезодорації повітря, засоби автоматичного контролю та сигналізації стану повітряного середовища.

- **Засоби нормалізації освітлення виробничих приміщень і робочих місць.**

До них відносяться газорозрядні лампи (люмінесцентні, ртутні дугові, металогалогенні, натрієві, ксенонові) та лампи накаливання, різні види світильників, сучасні LED світильники, скляні прорізи стін, стель, покрівель, світлозахисні пристрої і світлофільтри.

- **Засоби захисту від шкідливих виробничих факторів.**

Захист від шкідливих виробничих факторів забезпечується в першу чергу відповідною конструкцією засобів виробництва та застосування засобів колективного захисту. Коли ці заходи не дозволяють знизити їх рівень до допустимих параметрів, застосовуються засоби індивідуального захисту.

Захист від шкідливих хімічних речовин, пилу, газу забезпечується засобами нормалізації повітряного середовища.

Для захисту від високих температур застосовуються щити, ширми, огорожі, теплоізолюючі матеріали, робототехніка, світлофільтри.

Всі ці засоби дозволяють забезпечити температуру поверхні обладнання, огорож на робочих місцях, що не перевищує 45°C, а температуру повітря на робочому місці, що не перевищує 32°C, у приміщеннях із незначними надлишками явного тепла та 33°C у приміщеннях зі значними надлишками явного тепла (при вологості повітря не більше 55%).

- **Засоби захисту від небезпечних факторів.**

До них відносяться захисні та запобіжні пристрої, сигналізація безпеки, розриви та габарити безпеки, дистанційне управління.

- **Засоби захисту від дії електричного струму.**

Ступінь небезпечного впливу електричного струму залежить від її величини та струму, частоти електричного струму, шляху його проходження через тіло людини, тривалості впливу на організм і умов навколишнього середовища.

Найбільша кількість електротравм виникає при експлуатації електроустановок та мереж напругою до 1000 В. Основними причинами ураження електричним струмом є безпосередній контакт із відкритими струмоведучими частинами обладнання; зіткнення із ізольованими струмоведучими частинами обладнання, які втратили свої ізоляційні властивості, та вплив електроструму через електричну дугу на пристроях відключення. Дія електроструму на організм людини проявляється у складних та різноманітних

формах. Усі ураження, що викликані дією електричного струму, поділяються на внутрішні та зовнішні.

Відповідно до цього в практичних умовах розрізняють електричні удари, які викликають ураження всього організму, електротравму, що представляє собою зовнішнє місцеве ураження, що може бути тепловим (опік), механічним (розрив тканин), хімічним (електроліз).

Встановлено, що найбільша величина струму промислової частоти, при якій людина може самостійно відірватись від електропровідника змінного струму, дорівнює в середньому 15-20 мА (для постійного струму – 60-79 мА).

Безпечними вважаються змінний струм (частота 50 Гц) силою до 0,01-0,02 А та постійний струм – до 0,05-0,06 А. Струм 0,1 А і вище – є смертельним для людини. Опір людини складається із опору шкіри та внутрішніх органів. Середній опір внутрішніх органів можна прийняти рівним 1000 Ом. Шкіра є ізоляційною оболонкою, що захищає до деякої міри людину від ураження струмом. Її опір залежить від різних факторів (вологості, пошкоджень) і може коливатись: для сухої шкіри від 40000 до 100000 Ом, для вологої – може знизиться до 1000 Ом.

5. Основні вимоги виробничої санітарії та особистої гігієни.

Виробнича санітарія розглядає питання впливу основних виробничих факторів на стан здоров'я працюючих. Це такі фактори, як мікроклімат, випромінювання, освітлення, шум, вібрація, забруднення виробничого повітря тощо.

Оптимальні параметри **мікроклімату** повинні бути:

- температура у навчальних, житлових та виробничих приміщеннях залежно від 18⁰С до 24⁰С у холодний період та від 18⁰С до 25⁰С у теплий період;
- відносна вологість повітря, залежно від температури, у межах 40-75%;
- швидкість руху повітря у межах 0,1 – 0,5 м/с;
- інтенсивність теплового опромінювання працюючих в межах 35-100 Вт/м², залежно від величини поверхні тіла, яке опромінюється.

При цьому обсяг виробничого приміщення на одного працюючого повинен бути не менше як 15 м², а функціональна площа – не менше ніж 4,5 м². Для робіт, що виконуються працівниками різних професій, ця площа повинна бути не менше ніж 6 м².

Відповідно до вимог чинного законодавства працівники повинні забезпечуватись гардеробними, умивальниками, душовими, приміщеннями для особистої гігієни жінок, туалетами.

У разі можливості забруднення спецодягу шкідливими речовинами шафи для спецодягу повинні бути обладнанні витяжною вентиляцією.

При виконанні робіт на відкритому повітрі або в умовах, що призводять до зволоження спецодягу, повинні бути обладнанні приміщення для сушіння спецодягу.

У зв'язку з тим, що стан виробничого повітря в значній мірі залежить від ефективності його обміну, значна увага приділяється вентиляції приміщення.

За принципом дії вона поділяється на природну (аерація) та штучну (механічну).

Під природною вентиляцією мається на увазі такий обмін повітря в приміщенні, що виникає за рахунок різниці температури повітря ззовні та у приміщенні або під впливом вітру. При механічній вентиляції приміщення обмін повітря здійснюється із застосуванням спеціальних механізмів (вентиляторів, ежекторів).

Освітлення

Воно є одним із важливих факторів умов та безпеки праці. Його недостатність або нераціональність у використанні може призвести до виникнення професійного захворювання або нещасного випадку.

Санітарними нормами встановлено, що розміщення виробничих приміщень на дільницях, які мають недостатнє по біологічному впливу природне освітлення (коефіцієнт природного освітлення менше 0,1%), з постійними робочими місцями допускається передбачити тільки за наявності спеціального обґрунтування лише в тих випадках, коли це необхідно за технологічних умов.

6. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Пожежі наносять значну шкоду, як майну громадян, так і їх здоров'ю. В середньому в Україні щодоби виникає 140 пожеж, якими знищуються матеріальні цінності майже на 500 тис. грн. Кожного дня на пожежах в середньому гине 4-6 чоловік, вогнем знищується 30 - 36 будівель і 2-4 одиниці техніки.

Домінуючою причиною виникнення пожеж є необережне поводження з вогнем, майже 57 відсотків людей, які загинули на пожежі, гине саме з цієї причини.

Основними причинами пожеж на виробництві є:

- Необережне поводження з відкритим полум'ям при виконанні технологічних операцій – зварювання, ковка тощо;
- Порушення вимог безпеки при фарбуванні (відсутність заземлення, негерметичність електричного обладнання тощо);
- Порушення правил монтажу та експлуатації електроустаткування;
- Порушення вимог зберігання відходів та хімічних речовин, що можуть самозайматись.

Відповідно до вимог Правил пожежної безпеки в Україні, на підприємстві з урахуванням його пожежної небезпеки встановлюється відповідний протипожежний режим.

Згідно з існуючими правилами працюючі повинні:

Паління цигарок дозволяється за межами території навчального закладу лише у виділених для цього місцях.

Виконувати пожежно-небезпечні роботи згідно з установленим порядком; зберігати легкозаймисті та займисті речовини у спеціальній тарі: додержуватись встановленого порядку прибирання та зберігання горючого пилю, відходів, шмаття; проходити навчання та інструктаж з питань пожежної безпеки.

Треба пам'ятати, що не допускається у підвальних та цокольних поверхах розміщення вибухо-пожежонебезпечних виробництв, зберігання та застосування легкозаймистих та горючих речовин, вибухових речовин, балонів з газом, целулоїду, горючої кіноплівки, карбіду кальцію та інших речовин і матеріалів, що мають підвищену вибухо-пожежну небезпеку.

Забороняється використовувати горища, технічні поверхи й приміщення (у т.ч. вентиляційні камери, електрощитові) під виробничі дільниці, для зберігання продукції.

Забороняється прибирати приміщення і прати одяг із застосуванням бензину, гасу та інших легкозаймистих та горючих речовин, розкидати й залишати неприбраними промаслені обтиральні матеріали. Їх необхідно прибирати в металеві ящики.

Евакуаційні шляхи і виходи повинні утриматись вільними, нічим не захащуватись, двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу із приміщення. Сходові клітки, сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням. Треба пам'ятати, що багато випадків пожеж пов'язано із застосуванням електроприладів.

Правилами пожежної безпеки не дозволяється:

- Експлуатація кабелів і проводів з пошкодженою або такою, що в процесі експлуатації втратила захисні властивості, ізоляцію;
- Застосування саморобних електричних подовжувачів;
- Підвішувати світильники безпосередньо на струмопровідні проводи, обгортати електролампи і світильники папером, тканиною або іншими горючими матеріалами;
- Складування горючих матеріалів на відстані менше ніж 1 м від електроустаткування;
- Використання побутових електронагрівальних приладів (прасок, чайників, кип'ятильників тощо) без негорючих підставок та в місцях, де їх застосування не передбачено технологічним процесом.

Гасіння пожежі здійснюється:

а) сильним охолодженням матеріалів, що горять, за допомогою речовин, які мають велику тепломісткість;

б) ізолюванням матеріалів, що горять, від атмосферного повітря (від кисню повітря);

в) ізоляцією матеріалів, що горять від променистого тепла та безпосереднього впливу вогню за допомогою водяних завіс, вуглекислого снігу тощо.

Для тушіння пожежі можна застосувати воду, водяну пару, піну, вуглекислий та інертні гази, вогнегасний порошок, пісок та покривала. З метою забезпечення більшої ефективності при гасінні пожежі застосовуються різні засоби пожежогасіння. До них відносяться прості засоби – відра та гідропульти для води, ящики з піском та лопати, різні покривала (азбестові, брезентові тощо); хімічні засоби – вогнегасники; технічні засоби – спеціальні пожежні машини. Пожежні щити (стенди) встановлюються на території об'єкта з розрахунку один щит (стенд) на площу до 5000 м².

Вибір типу вогнегасника залежить від вогнегасної здатності, граничної площі, класу пожежі горючих речовин та матеріалів.

Порядок дії у разі виникнення пожежі

У разі виявлення пожежі (ознак горіння) необхідно:

Негайно повідомити про це за номером **телефону**

1-0-1

пожежну охорону аварійно-рятувального підрозділу ДСНС. При цьому необхідно назвати місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;

Повідомити про неї керівника чи відповідну компетентну посадову особу та (або) чергового по об'єкту.

Ця особа повинна:

У разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медицини катастроф за тел. **1-0-3**, аварійну газорятувальну **1-0-4** тощо);

У разі загрози життю людей негайно організувати їх рятування шляхом евакуації, використовуючи для цього наявні сили й засоби;

Видалити за межі небезпечної зони всіх працюючих, не пов'язаних з ліквідацією пожежі;

Припинити роботи в будівлі (якщо це допускається технологічним процесом виробництва), крім робіт пов'язаних із заходами по ліквідації пожежі;

Здійснити в разі необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинення транспортуючих пристроїв, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних газових, парових та водяних комунікацій, зупинення систем вентиляції в аварійному та суміжних з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимного захисту) та виконати інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленості будівлі;

Перевірити включення оповіщення людей про пожежу, установок пожежогасіння, протидимного захисту;

Організувати зустріч підрозділів пожежної охорони ДСНС, надати їм допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі та до установки для підключення до водних джерел;

Одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;

Забезпечити дотримання техніки безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі.

7. ПЕРША ДОЛІКАРСЬКА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ

При отруєннях

В тяжких випадках можливі судороги і втрата свідомості. В такому стані потерпілому необхідно створити вільний доступ свіжого повітря, розстебнути одяг, що запаморочення проходить внаслідок раптового відтоку крові від голови. Тому до приходу лікаря потерпілого кладуть так, щоб голова знаходилась нижче тулуба – таким чином створюється приток крові до голови. Під час запаморочення дають нюхати нашатирний спирт, але ні в якому разі не прикладають до голови холодних компресів.

Не можна в такому стані давати потерпілому пити воду, так як в такому стані порушується здатність ковтати і вода може потрапити в дихальне горло.

При зупинці дихання слід негайно приступити до виконання штучного дихання.

Отруєння етиленгліколем потребує термінового промивання шлунка до прибуття лікаря. Якщо такої можливості немає, необхідно викликати у потерпілого блювоту, тому що етиленгліколь та його водні домішки швидко всмоктуються слизистою оболонкою шлунку.

Опіки

Опік – це ушкодження тканин, викликане дією на тіло полум'я, пари, киплячих рідин, розжарених або розтоплених металів, концентрованих кислот, лугів, радіоактивного опромінення та ін. Опіки поділяють на термічні, хімічні, променеві.

Розрізняють опіки чотирьох ступенів. Опік 1 ступеня супроводиться почервонінням і набряклістю шкіри, пекучим болем у ділянці ушкодження. Опік 2 ступеня характеризується появою на почервонілій шкірі пухирів різної величини, наповнених прозорою або трохи каламутною рідиною, інтенсивним болем. При опіках 3 ступеня настає глибоке ушкодження шкіри. Хворий відчуває різкий біль. На шкірі утворюється твердий струп, що покриває ділянки змертвілої тканини.

Найтяжчими є опіки 4 ступеня, при яких ушкоджується шкіра, м'язи, сухожилля. Іноді вони обвуглюються.

Опіки, що займають понад 10% поверхні тіла, звичайно супроводжуються тяжким порушенням загального стану потерпілого – шоком.

Потерпілого насамперед треба швидко винести із небезпечної зони, погасити на ньому одяг вогнегасником, водою чи цупкою тканини – чохлам, брезентом, ковдрою, пальтом тощо. Частини одягу, що прилипли до поверхні опіку, відривати не слід, бо це може завдати потерпілому сильного болю і погіршити його стан. При обмежених опіках 1 ступеня обпечену ділянку

обтирають спиртом або одеколоном, а потім накладають на неї стерильну пов'язку.

Пухирі, що з'явилися на шкірі, розривати не треба, досить обробити їх спиртом і на уражене місце накласти стерильну пов'язку. Коли площа ушкодження велика, потрібно загорнути потерпілого в чисте простирадло, закрутити ковдрою або іншими теплими речами. На обличчя пов'язку можна не накладати, досить прикрити його від пилу стерильною серветкою.

Не можна торкатися руками або брудними предметами, тому що рана після забруднення буде гноїтися і повільно заживати.

При опіках першого ступеня обпечену шкіру слід обмити чистою холодною водою і змочити уражене місце спиртом, горілкою, одеколоном або слабим розчином перманганату калію, а потім накласти суху стерильну пов'язку. При опіках очей, викликаних впливом електричної дуги, слід прикладати холодні примочки (2%-ний розчин борної кислоти) на очі і негайно звернутись до лікаря.

Якщо опік викликаний хімічними речовинами, обпечені ділянки тіла необхідно облити холодною водою. На опік, викликаний кислотами, накладають пов'язку, змочену розчином питної соди (1 чайна ложка на 1 склянку води). При опіках лугами накладають пов'язку, змочену розчином столового оцту або борної кислоти (1 чайна ложка на 1 склянку води).

Опіки другого ступеню потребують накладання сухої стерильної пов'язки. Можна прикрити пошкожене місце бинтом і тут же відправити потерпілого в лікарню.

При опіках третього і четвертого ступенів потерпілого слід терміново доставити в лікувальний заклад.

При тепловому ударі

Тепловий удар – тяжкий, інколи небезпечний для життя стан, виникаючий в результаті перегріву тіла. Характерні його ознаки: головна біль, запаморочення, нудота, раптова слабкість, блювота, шум в вухах, безладна мова, слабкий пульс, різке прискорення дихання, серцебиття, сонливість, гаряча шкіра, а інколи втрата свідомості та судороги. При раптовому тепловому ударі потерпілого необхідно винести на свіже повітря, покласти його в тінь, розстебнути одяг, який утрудняє дихання, напоїти підсоленою холодною водою, охолодити тіло, змочити водою голову та груди, створити навкруг рух повітря.

Для збудження дихання потерпілого поплескують по обличчю мокрим рушником і дають вдихнути нашатирний спирт.

При розтягненні зв'язок

Що супроводжується різким болем в суглобі і появою пухлини, необхідно туго забинтувати суглоб і створити потерпілому спокій.

При забитті

Забиття також супроводжуються болем. Для ослаблення його і зменшення крововиливу слід зразу ж застосувати холод, підставити ударне місце під струмінь холодної води, прикласти лід, сніг і т.п. Можна зробити свинцеві примочки. Забезпечити потерпілому спокій. При сильних ударах необхідно викликати лікаря.

При вивихах

На вивихнутий суглоб накладають холод (зігріваючий компрес протипоказаний).

Рух пошкодженої кінцівки обмежити накладенням фіксуєючої пов'язки або шини. Якщо є рани або синяки, накладають пов'язку. Вивих не вправляти, а викликати лікаря.

При переломах

Ознаки перелому – різкий біль при натисканні в тій чи іншій точці пошкодженої кінцівки, ненормальна рухомість та зміна форми пошкодженої частини тіла на місці перелому, неможливість рухати пошкодженою кінцівкою. При переломі ребер – біль при глибокому вдиху і покашлюванні. Переломи підрозділяються на відкриті і закриті. При відкритому переломі шкіру навкруг рани змастити настойкою йоду, а на рану накласти стерильну ватно-марлеву пов'язку. Забороняється самостійно пробувати вправляти переломи. Необхідно забезпечити повний спокій нерухомість пошкодженої кістки.

На поверхню зламаної кінцівки накласти шину із твердого матеріалу (смужки фанери, палки, дошки і т.п.). Довжина шини повинна бути такою, щоб вона знаходила да тих два суглоби кінцівки, між якими трапився перелом. Шину прив'язують до зламаної кінцівки бинтом, мотузком або пасом. Переносити потерпілого необхідно на носилках.

При пораненнях

При пораненнях перш за все необхідно зупинити кровотечу. Якщо рана невелика, то досить пов'язки. Якщо пошкоджена велика артерія кінцівки (кров тече з рани переривчастим струменем або фонтанчиком), то вище рани, ближче до тулуба, накладають гумовий джгут, яким обмотують кінцівку два-три рази і зв'язують вузлом. Джгут накладають на термін не більше 1,5 години. Якщо пошкоджена вена (кров тече струменем і має темно-червоний колір), на місце кровотечі необхідно накласти тиснуту антисептичну пов'язку, а якщо вона не допомагає, то нижче рани накладають джгут.

При ураженнях електричним струмом

Насамперед звільнити потерпілого від впливу струму. Вимкнути рубильник або викрутити запобіжники. Якщо це не можливо, відтягнути провід

сухою дерев'яною палкою або відтягнути потерпілого використовуючи при цьому діелектричні рукавиці або підручні ізолюючі засоби: суху мотузку, палку, дошки і т.п.

Якщо потерпілий тільки що прийшов до тями від запаморочення, його необхідно укласти і до прибуття лікаря забезпечити повний спокій, безперервно спостерігати за диханням та пульсом. Не можна дозволяти йому рухатись, так як відсутність тяжких симптомів після ураження електричним струмом не виключає можливості послідуєчого погіршення стану. Якщо потерпілий знаходиться в несвідомому стані, але у нього стійке дихання та пульс, його слід укласти, розстебнути одяг, створити приток свіжого повітря, дати понюхати нашатирний спирт, оббризкати водою. Якщо ж потерпілий в несвідомому стані, а дихає і у нього не можна прощупати пульс, необхідно негайно приступити до штучного дихання та масажу серця, знявши перед цим утруднюючий одяг. Штучне дихання продовжувати до тих пір, поки не появиться самостійне дихання або поки не стане ясно, що наступила смерть. У всіх випадках ураження електричним струмом терміново викликати лікаря або доставити потерпілого після надання першої допомоги в лікувальний заклад.

Штучне дихання рекомендується проводити лише в тих випадках, якщо потерпілий не дихає або дихання рідке, судорожне, а також якщо дихання поступово погіршується. Якщо у потерпілого відсутній пульс, необхідно одночасно із штучним диханням проводити зовнішній масаж серця.

Після прибуття кваліфікованих медичних працівників чітко проінформувати їх про всі дії з надання першої долікарської допомоги потерпілому.

Розробив керівник підрозділу з охорони праці
Житомирського агротехнічного коледжу

_____
(особистий підпис)

Сівченко О. В.
(прізвище, ініціали)

УЗГОДЖЕНО

Юрисконсульт
коледжу

_____
(особистий підпис)

Нечипоренко О. М.
(прізвище, ініціали)